

# SĂMÂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația BUCUREȘTI Strada Regală, 6	SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET	ABONAMENTUL 10 lei pe an
--	----------------------------	-----------------------------

## ȘCOLILE CĂLUGĂRIȚILOR CATOLICE

Călugărițile catolice care țin școli în România au căpătat și cinstea unei ședințe a Camerei. Un deputat naționalist a denunțat încă odată faptele dăunătoare de care s'au făcut vinovate maicile cu capișoane albe, iar Ministrul de Instrucție a dat lămuriri care se puteau prevedea cu privire la rostul școlilor catolice ale călugăriților «Maicii Domnului din Sion».

În tot cursul verii s'a discutat despre maice, făcându-se în jurul lor un zgomot de care ele s'ar fi scutit bucuros. După atîția ani în cari nimeni n'a bătut la ușa lor decît doar comisiile examinatoare de la sfîrșitul anului sau cutare domn inspector foarte grăbit — cu toții persoane foarte politicoase și gata să arăte că știu și ele franțuzește ca și maicile directoare, profesoare și pedagoage —, a venit un ultim raport, foarte întins, în care se arăta că în această clasă de școli particulare se calcă sistematic regulamentele școlare, care aiurea se observă ceva mai bine. După procedură, maicile din Iași, Galați și București au fost date în judecată. Unele dintre ele fiind străine și cunoscînd rău limba țerii, de care, trăind între ele, n'au nevoie (și apoi ce om cu creștere nu știe franțuzește în România și nu e mîndru peste măsură de aceasta?), s'a cerut un avocat. Ministrul, tolerant, l-a îngăduit. Membru corespondent al Academiei din Paris, argumentator dibaci, vechi profesor la tot felul de școli particulare, d. A. D. Xenopol, fost rector al Universității din Iași, a primit acest rol. D-sa a vorbit cu multă convingere și a fost răsplătit cu o sumă destul de mare, ce i s'a părut apoi neindestulătoare. Consiliul de judecată și-a dat hotărîrea. În acest timp presa romînă clocotia de veștile și aprecierea acestui proces. Ziarele de informații împărtășiau cetitorilor toate cuvintele schimbate. Unele ziare de partid au văzut îndată că maicile Sionului sînt bune conservatoare, și au deschis un foc foarte bine susținut împotriva ziarelor liberale, căci era vădit că liberalii prigoniau catolicismul, ei cari altă dată îl sprijiniseră

aşa de mult încît patriarhul ecumenic trebuise să intervie. Cu acest prilej s'aŭ descoperit şi alte lucruri: anume că liberalii, înţeleşi cu cine ştie ce factor care nu se poate numi, aŭ plănit să dea o lovitură de moarte culturii franceze în România. S'a mai văzut cu acest prilej că sînt alte maice care ţin şcolii la fel, dar acelea, învăţînd catolicismul pe nemţeşte, sînt, din potrivă, liberale. Şi cite şi mai cite, într'o vreme cînd afară era foarte cald.

După aceasta a fost un moment de mare emoţie. Ce va face ministrul cu hotărîrea Consiliului? Mahalagismul nu se opreşte uşor în revărsările lui turbure şi încărcate cu lucruri netrebnice şi nesănătoase. Ba că unul zice aşa, ba că altul vrea aşa, ba că un al treilea a pus piciorul în prag şi a zis că, dacă, etcetera. Aŭ trecut astfel nemiloase săptămîni de nehotărîre. Călugăriţile s'aŭ ales în sfîrşit cu un ultim at aspru. Acuma, o nouă eră de aşteptări nerăbdătoare se deschide: cei ce voiau să ştie ce va face Ministrul cu hotărîrea Consiliului, vreaŭ să afle acum ce vor face maicile cu hotărîrea Ministrului. Ce lucruri interesante! Şi mai interesante ar fi fost dacă, d. A. D. Xenopol n'ar fi înţeles să apere şi mai departe, în aceleaşi condiţii, interesele libertăţii de învăţămînt, culturii-de saloŭn şi civilizaţiei franceze, rămîniŭnd conductorul, cum am zice vice-directoarea, şcolilor catolice-franceze (nu catolico-nemţeşti, ferească Dumnezeu!) şi dacă această hotărîre eventuală n'ar fi fost zădărnicită de călugăriţile nerecunoscătoare, care deveniră imediat, pentru sprijinitorul lor cel mai convins, o primejdie naţională saŭ, ca să zicem cu un cuvînt al d-sale, care va rămînea celebru: «un tacîm de femei!» Cu d-sa fugia stegarul crucii latine, şi, cum am spus, «afacerea», «afacerea tacîmului» acum, pierdea din interesul ei.

Mulţi stînd de o parte — Romîni cari ştiu franţuzeşte, dar nu vorbesc decît româneşte cu Romîni şi cu străini din România; oameni respectuoşi faţă de religia strămoşoasă, fără să dorească prigoniri pentru dînsa; spirite tolerante care nu înţeleg însă ca toleranţa să lovească în interesele noastre, — se vor fi mirat însă de atîta zgomot, aşa de multă vreme prelungit şi vor fi socotit că maicile nu merită — ca să întrebuiŭtam graiul lor — «ni cet excès d'honneur, ni cette indignité», adecă nici atîta cinste, nici atîta ocară, şi că, pentru un intermezzo de vară, acesta ţinea cam mult.

În adevăr, ce sînt, ce trebuie neapărat — din punctul lor de vedere — să fie maicile? Şi ce poate să li se ceară, dacă vrea să ajungă cineva la alt capăt decît închiderea şcolilor, care se poate face şi cu mai puţine forme, dacă o are cineva ca scop?

Ele sînt niște femei care au părăsit lumea, crezînd că pot sluji mai bine astfel pe Dumnezeu. Slujba lui Dumnezeu n'o pot săvîrși altfel decît după confesia lor, care e cea catolică, pe care o cred cea mai bună, precum noi credem pe a noastră mai bună. Sînt călugărițe care se roagă, sînt altele care împart binefaceri, sau care caută pe bolnavi în spitale (și în așa fel, încît li rămîn recunoscători pe viață). Altele slujesc lui Dumnezeu învățînd pe copii. Aceasta o fac — se poate spune fără leac de păcat — cu toată iubirea.

Firește însă că ele, călugărițe, ele, catolice, ele, femei cu o cultură modestă, cu multe prejudecăți, înțeleg cultura școlii altfel decît o licențiată în litere sau științi, de religie ortodoxă. Ele înțeleg să formeze femei morale în sens creștin și catolic, și nu femei învățate, care să poată ocupa posturi. Mai fiind și Franceze, ele înțeleg să prefacă micile Răsăritene din România în cît se poate mai desăvîșite imitații ale Francesei.

Așa fac, și nu pot altfel.

Noi putem însă îngădui aceasta, acum cînd sîntem un Stat național, care-și alcătuiește o cultură națională și are scopuri naționale bine definite?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Să vedem. Întăiu, cîte fete urmează la călugărițe și din ce clasă sînt ele adunate?

Orice s'ar zice, puține școlărițe ieau învățătura francesă și catolică de la dinsele. Săteanul dă la școli înalte băieții, și nu fetele. Funcționarul vrea să le pregătească pentru o slujbă, și pentru aceasta școala maicilor, unde se învață carte puțină și cu totul neserioasă, nu e bună. Ceii bogați și de neam mare nu se prea uită la astfel de instituții din țară: până ieri încă, ei credea că e de nevoie creșterea fetelor la anumite școli scumpe din străinătate, mai ales de la Paris. Clientela școlară a maicilor se mărgenește astfel foarte mult: ea cuprinde fetele negustorilor cu stare, ale nobililor scăpătați, fetele care nu sînt menite a-și câștiga singure pînea, ci a se mărita bine, într'un grad superior zestrei ce pot aduce sau rangului social al părinților lor. Se mai adaug la aceste eleve și fetele acelor părinți pe cari i-a speriat lipsa de îngrijire *educativă* din școlile Statului și cari înțeleg ca școala să dea, dacă nu o inimă curată și nobilă, măcar o înfățișare și o vorbă decentă. Unde n'au găsit bune institute particulare — și cîte sînt acelea în toată țara? —, ei și-au înscris fetele la maice, atunci cînd nu exista neapărată nevoie de a se asigura viitorul printr'o slujbă.

Călugărițele n'au chemat: ele au primit. Școlile lor au prins în

trei orașe, și aceasta se explică desăvârșit: În Iași, unde trăiește o aristocrație franțuzită și scăpătată, în Galați și București, unde se află negustori români, dar mai ales greco-români, bulgaro-români, sirbo-români, armeno-români, chiar evreo-români, cari vrea să pregătească fetele lor pentru o căsătorie avantagioasă, la noi tot atita, cit și la Atena, la Constantinopol, la Sofia, la Belgrad, la Smirna sau la Marsilia.

Unele din eleve se fac catolice, își lasă averea călugărițelor, emigrează. E adevărat. Nu catolicisarea lor ni strică, ci pierderea unei părți din averea, în bani și oameni, a țerii. Dar oare fără călugărițe n'ar face același lucru? Mergeți de Paști la biserica românească din Paris, biserică ortodoxă, vă rog, cu preot care n'are, adesea, curajul, de a se îmbrăca preoțește cînd iese pe strade, și veți vedea funcționari în congediu, pensionari ai Statului, locuitori aproape statornici ai marelui oraș al Apusului, șopotind franțuzește cât face slujba preotul în româneasca Sfintului Sinod. Ceia ce fac călugărițele în opera de desnaționalizare, e alt ceva decît un ștrop în Mare?

Dar, se zice, maicele nu sînt totdeauna morale. Să se constate aceasta, și să se pedepsească în casurile adevărate. Și se mai zice: ele își permit chiar a ofensa dinastia. Un greu păcat, de sigur, și care trebuie urmărit. Dar, fiindcă e vorba de aceasta, n'ați întilnit niciodată în vre-o autoritate, în vre-un vagon, supt ochii conductorului, cutare canalii insultînd ordinar familia regală fără să se iea vre-o măsură? Eū am văzut. Și unde se tipărește oare ziarul «Acțiunea», care pretindea să tragă urmări din ticăloșia criminală de la Belgrad? Oare să fie călugărițele catolice cei mai periculoși antidinastici din România? Și, în sfîrșit, se adauge, ele ne desprețuiesc. E drept. «Tacîmul de femei» ar fi o explicație. Și apoi reputația României nu se face cu ce cred despre dînsa cîteva femei cu cultură mediocră.

Statul are datoria de a controla în școlile particulare trei lucruri: igiena, moralitatea și — în oarecare măsură, potrivit cu scopul măr-turisit al instituției, — știința. De spirit s'ar atinge în zădar: el poate scăpa totdeauna prin ochiurile largi ale celui mai strict regulament și celui mai sever control.

Iar, dacă i se pare că umezeala ruinătoare se ridică prea sus în ziduri, să nu înceapă prin a spoi ostentativ în afară, ci să dregă la temelie. Și măsuri pentru a opri desnaționalizarea sînt (și Rusia le-a luat cu folos): taxe strivitoare pentru absenteiștii ce desertează

din țară, taxe pe imprimatele străine, un nou regim al pașapoartelor, și, *mai ales*, absoluta nerecunoaștere a diplomelor străinătății. Acestea ar fi în adevăr *fapte*, care pot ispiti pe un patriot și pe un îndrăzneț și ar face gloria partidului care l-ar susține până la capăt.

N. IORGA.

## PRIBEGII

În cetatea veche, pe piață,  
Stă poporul adunat grămadă,  
Mic și mare aleargă să vadă  
Oaspeți rari, sosiți de dimineată.

Trei boieri din Țara-Românească  
Aū bătut în zori de zi la poartă,  
Cînd dormia cetatea 'ntreagă moartă,  
Și-aū cerut aici să-i găzduiască.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Deșteptați din somnul greu, străjerii  
Alergară să vestească 'n grabă.  
De trei ceasuri cei din sfat se 'ntreabă  
Ce să știe 'ncepe cu boierii.

Stă pe uliți lumea cete, cete;  
Îngrijați se 'ntreabă ce să fie —  
Iată cine trebuie să știe,  
Falnicul flăcău cu negre plete.

«Veste mare: peste munți păgînul  
Arde, jefuiește și omoară!»  
Zice, și 'n mulțime se strecoară,  
În cămașa-i albă, 'ncet, Românul.

I. BORCIA.

## ASTĂZÎ ÎI SPUN...

De-o jumătate de ceas stau în colțul stradei, ascuns după niște uluci vechi, făcându-mă că aștept pe cineva, uitându-mă încruntat la ceas de câte ori trece vre-un om pe lângă mine.

Și mi-e cald: zi de vară, după prînz. La început, craca unui salcîm umbria o bucată de trotoar și-mi da adăpost de arșiță, dar, peste puțin, umbra suindă-se pe gard, m'a lăsat în soare...

Mă mai mișc puțin; pînă la capătul ulucilor numai, căci dincolo e o grădiniță în care un domn gras, în jiletcă, își cetește gazeta cu cafeaua d'innainte... Mă apropiu pe furiș de grădiniță și privesc... Domnul a adormit, cu fața roșie căzută pe piept, cu gazeta în iarbă. Un cățel de lângă gazetă m'a simțit și latră... Cum m'a speriat!

Mă retrag răpede; în fața mea întîlnesc un copil care se duce la școală: își troncăne ghetete prin praf, răsucind ghiozdanul de baie. Se uită la mine... Ce priviri aū copiii ăștia! Încep să fluier, și iar îmi scot ceasul...

Mă întorc și privesc cu coada ochiului. Copilul merge de-a'ndaratele și se uită după mine. În dreptul grădiniții își apasă linia pe zăbrele, făcînd un sgomot grozav. Cățelul latră nebun, domnul deșteptat strigă:

«Mă pungașule, fir'ai al naibeii, stai că-ți arăt eu ție!»

Toată ulița tăcută s'a umplut de zgomot. Nu mai pot sta aci, și iar mă dau în colț, lângă salcîm.

Casa ei e a treia de aci de unde stau eu. De cînd aștept să plece frate-său la birou... Astăzi m'am hotărit, fie ce-o fi... Și mai ales m'a încurajat zîmbetul ei de alaltăieri, de la grădina publică... Toată seara par'că m'a privit mai dulce și, despărțindu-ne, am văzut în ochii ei o urmă, o picătură de duioșie. Îmi venia s'o sărut pe ochi... Astăzi s'a sfîrșit; mă duc s'o întreb... Poate ar fi trebuit să vorbesc cu frate-său, dar nu, să aflu din gura ei mai bine... Ce greu mi-ar veni să-mi spuie el că... Ah, iată-l! E Alexandru, frate-său. Mi s'a oprit răsufierea. De nu m'ar vedea! Merge răpede: se vede că a întîrziat... Adevărat: e două fără cincî.

În sfîrșit, ea e singură. Ce-o fi făcînd?.. Ar fi o prostie să mă duc de pe acum. S'ar cunoaște numai decît, și, de oarece eu am numai motivul că vin pentru Alexandru, ar putea să mă trimeată după el... Atît mi-ar mai trebui... ai să mă mai plimb puțin... — Ce căldură, frate!

Să pornesc orî să mă rămîn? Dacă mă duc mai tîrziu, o să înțeleagă că n'am venit pentru frate-său... Hai să mă duc!.. Mai stau

pînă o trece femeia aia dincolo de grilajul de la casa cu două caturi; dacă nu voiū pleca nici pînă atunci, sînt un prost și jumătate... Acuma plec!...

Femeia a trecut, și eū tot n'am plecat. Va să zică sînt un... Of!.. Hai să mai vedem ce face domnul cel gras!

A intrat în casă cu cățelul; a rămas numai gazeta în iarbă și ceașca de cafea, goală, pe mescuță. — E două și jumătate, și eū tot aci am încremenit. Acum, fie ce-o fi, intru!

Am trecut strada, dar îmi bate inima grozav. Merg încet, și aș vrea, cu cît înnaintez eū, să se depărteze de mine poarta ei... Mai am puțin, am ajuns; na! am trecut-o! Va să zică iar sînt un... Acum mă întorc și, dacă n'oiū intra, lasă! Oh! s'a mișcat porțița! Mi s'aū răcit minile... Servitoarea cu donițele în mină se duce la puț. Mă vede... Mă apropiū grăbit.

— Anico, domnu Alexandru e acasă?

— Nu, domnule, acuma plecă, dar poftiți, e domnișoara.

Și îmi face loc să trec.

— Nu e acasă? A! Și eū aveam ceva cu el!

Se deschide ușa de la *antrea*. E capul ei. Cum îmi ard urechile.

— Cine e Anico? Apoi, văzîndu-mă, zîmbește. — Domneata ești, domnule Ionescu? Se codește puțin, apoi: Pofitim înnăuntru.

— Da, domnișoară... Vă mulțumesc... Nu știam că Alexandru... Vă rog... Dar eū aș fi vrut...

Înghițîndu-mi vorbele, ajung în salon.

Storurile sînt lăsate, e răcoare, dar eū asud al naibeī. Ea se duce de iea o farfurie cu fragi de pe masă și o dă de-o parte, învelind-o cu un șervet.

— Mai șezi, domnule Ionescu, mai șezi. Păcat că nu e și Alexandru.

— Mulțumesc... Aș fi avut ceva de vorbit cu el... Credeam că-l apuc..., dar, dacă nu e acasă, lăsați... Mi-e teamă să nu vă supăr...

— Mă rog, nu e nici-o supărare, poftim ședeți...

De sigur, nici ea nu pricepe de ce îl caut pe Alexandru la vremea asta cînd e totdeauna la birou; ori... a *înțeleș*?

— Altfel ce mai faci, domnule Ionescu?

Ce voce blindă și prietenoasă!

S'a așezat lîngă masa din mijloc și se joacă cu o cutiuță de melci. Se uită la mine cu ochi așa de dulci!.. Mi-e cald... Și mi-e frică să-mi scot batista din buzunar; e udă, și nici nu știū unde am pus-o... Cînd m'o vedea căutînd, o să priceapă ce... De-abia îi răspund, și parcă nu-mi găsesc loc pe scaun. Ea vede încurcătura mea, și îmi vorbește blajin, incurajîndu-mă, ajutîndu-mă la vorbă cum ajuți pe un copil

mic să umble... Și eu încep să mă liniștesc și vorbesc mai așezat. Ce recunoscător îi sint! Îmi vine să-i ieaș mînilor să i le sărut. Dar, de sigur, vede ea după privire ce am eu în inimă.

Ea nu mai e sfoasă de loc; începe să-mi spuie cum a fost cu niște prietene la crîng și ce au făcut acolo.

— Eram cu Săftica — o știi pe Săftica — fata receptorului... Venise cu tată-său... O nebună de fată! Nici n'am mai văzut o alta mai zburdalnică. Ea ne-a luat pe toate, că altfel nu mergeam... Dar fie; că am și petrecut minunat! Era o frumusețe... Mai mare dragul să te plimbă...

Și ea, aprinsă de povestire, începe să-mi înșire o mulțime de nimeruri drăguțe, de le-aș asculta pînă mîine. O privesc zîmbind, și dau din cap la exclamațiile ei. În umbra ușoară din casă, fața ei imi pare o minune. Ce obraji înfloriți! Simt că, dacă aș plimba mîna pe ei, aș plimba-o ca pe o catifea. Buzele se mișcă nespuse de gingaș, descoperind în surîsurile șirul dinților albi ca floarea de cireș... Și ochii, mai ales ochii! Ei m'au fermecat pe mine! Ochii aceștia vii, limpezi, de o linpezime cum numai la copii găsești.

— Vai, iartă-mă, domnule Ionescu, eu am și uitat cu prostiile mele... Poate și-o fi sete. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și fuga repede la ușe. Eu protestez, mă scol după ea turburat, dar nici nu vrea să mă auză. Chiamă servitoarea, îi șoptește ceva, apoi iar vine surizînd. M'am folosit de acest răgaz ca să-mi scot batista și să mă șterg odată zdravăn peste toată fața.

Ea s'a așezat pe scaun, și iar se joacă cu cutiuța de melci... Caută ceva de vorbit. Dincolo se aud sunînd lingurițele.

— Vai de mine, ce potop e afară. S'aprinde pămîntul. Nu aș ieși pe vremea asta, doamne ferește. -

— Da, e adevărat, au început căldurile, și mi-e teamă să nu fie mult așa. — Mi s'a părut că am vorbit prea suptire, și-mi îndreptez glasul tușind.

Pe ușă intră servitoarea cu tava cu dulceață.

— De ce v'ați mai deranjat, domnișoară...

— Mă rog, ce-are a face! Nu e nici un deranj: poftim... Îmi așază farfurioara dinnainte, apoi se duce la fereastră de mai ridică stolurile și scoate capul afară, murmurînd «Uf, ce căldură!» Până atunci eu mă innec cu dulceața. Mi s'ar părea ceva caraghios de tot să mă vază băgînd lingurița cu dulceață în gură.

— Mulțumesc.

— Pentru puțin.

Trece cu servitoarea de-o parte, și iar șoptește... Pricep eu.



— A, nu, mulțumesc, nu-beaă cafea...

— Dar se poate, domnule Ionescu! De ce să nu bei? Pe căldura asta o cafea e minunată, măi taie din sete... Du-te, Anico!

Nu măi pot zice nimic. Iar începem a vorbi fleacuri. Acum mi-a măi venit și mie inima la loc, dar n'aș îndrăzni să-î mărturisesc ce am în gînd. Sint așa de dulci clipele acestea de intimitate prietenească, încît ar fi păcat să le turbur prin ceva grav.

Vine și cafeaua; noi tot măi veselî și măi vorbăreți ne facem. Pe urnă aduce farfuria cu fragi pe care o ascunsese.

— Mi-era rușine să mă vezi mîncînd fragi, și aveau așa mare poftă de ele! Dar acum îmi pare bine că nu le-am mîncat... Se mîncău împreună.

Sint fericit! O clipă, gîndul cel tainic se întrupează în vorbe, năvălește pe buze și e cît pe aci:

— Domnișoară...

Dar ea îmi vorbește de alt ceva, și taina se coboară ca un nor peste suflet. Și sufletul se întristează...

Se întunecă de-odată, și storiurile se mișcă de viift. Ea ascultă.

— Mi se pare că a început furtuna... Să închid geamurile... Vai, ce praf!

— Lăsați, domnișoară, că închid eu.

Ea mă lasă, și se duce să strige servitoarea. Aud zgomote de geamuri trîntite. Ridic storiurile. Crăcile salcîmului din față se zbat nervoase, tinicheaua de pe case trosnește. Un vârtej se abate pe grădină, imbibînd-o de praf; răpede închiz ferestrele, cu ochii și buzele strînse. Pe geamuri sîsie o ploaie de nisip. În curte, un cocoș fugе cu creasta plecată și cu penele răsfirate de vînt.

Ea intră în casă, serioasă.

— Ce măi fu și asta! Adevărată vijelie! Mi-e frică să nu-mî rupă garoafele din grădină.

Eă aș fi în stare să-î aduc toată grădina innăuntru. Ne așezăm lîngă fereastră.

Zgomotul de afară se aude innăbușit. S'a făcut cald, și odaia parcă respiră, din toate lucrurile sale. Sint bine mirosul fragilor și al florilor de la ferestre. Toate din jurul meă, innainte, în umbra gălbuie a storarilor aveau un suflet; acum, în lumina aspră, cenușie de afară, mi se arată fără viață, sarbede.

Privim gînditori prin fereastră. Pete rotunde, rare, innegresc pămîntul, se innulțesc imbinîndu-se; dese, măi dese, boabele de nisip sar... Ploaia. O ploaie nebună, cu picături mari și răpezi ca de duș.

— Îmi inchipuiam eu că are să plouă; prea grozavă căldură a fost astăzi.

Și iar începem să vorbim. Doamne, acum să am un curaj... Să-î spun încetinel, ținînd-o de mîină, tot ce am pe inimă și pe urmă să facă ce-o vrea cu mine.

Ce nenorocit sînt!

Vre-un șfert de ceas, și a stat ploaia. Tot așa de răpede cum a început. Deschidem fereastra, și răcoarea intră în casă, dulce, înviorătoare, ca o undă de apă rece.

Nu mai pot sta; e tîrziu.

— Domnișoară, vă rog să mă scusați dacă v'am supărat...

— Cum: nu mai stai, domnule Ionescu? De ce nu mai așteptați... pînă venia Alexandru.

Par'că simt o părere de rău în vorbele acestea. Îi pare rău' că plec! Și cun aș vrea să rămîi!

Totuși mă ridic.

— O să-î pară rău lui Alexandru cînd o auzi că nu l-ai găsit.

S'a sculat și ea. Acum trebuie să plec.

Dați mîna cu ea la ușa *antreului*, și îmi vine să-î răzim capul de piept, cu fața supt buzele mele, s'o sărut pe pleoape, s'o sărut, s'o sărut, s'o tolesc... Ah, ochii! Sînt mai frumoși ca zorelele, proaspete după ploaia aceasta.

Cobor în curte, și din crăcile pomului îmi cad picături în cap. Calc prin locurile mai zvîntate. Mă întorc și văd capul ei privindu-mă din ușa. Mă apucă un necaz grozav pe mine. Va să zică tot nu i-am spus! Ce mare dobitoc mai sînt!

G. VILSAN.

---

## CUGETĂRI

---

Sînt suflete a căror viață n'are o primăvară: ele sînt rare ori fecunde.

\*

Unde se lucrează, e și de măturat; sînt oameni cari fac numai atîta.

\*

Ce adaugă sufletul pe lîngă dar, face din pomană o binefacere.

\*

Caută la cine te prețuiește cit de curată e inima, nu cit de înalt e gîndul.

## MĂRGARINT ȘI FRUMOASA FĂRĂ TRUP

— POVESTE —

Mînat de-un dor nemăsurat,  
Un Făt-frumos s'a abătut  
La un castel din vremi durat  
Și'n porți de-aramă a bătut.  
— «Din lungă cale am pornit  
De-un dor nebun prin lumii gonit!  
Veți fi voi binecuvîntați,  
Sălaş pe noapte de-o să-mi dați!»

Înnuntru paznici-aū plecat  
Grăbiți să ducă vestea,  
Că primitor Roș-împărat  
Era, spune povestea.  
Apoi cu cinste ei l'au dus  
În sala tronului, de sus, —  
Și sta bătrînul împărat  
În jilț a lene răzimat.

— «La noi să fii binevenit  
Ca toți ceilalți de-a rîndul  
Și, orișicînd vei fi primit,  
Curat de-ți este gîndul!»  
— «Curat cu gîndul eū mă port,  
Că rău'n mine este mort;  
Și-un dor mă poartă pe pămînt,  
Un dor nețărnut și sfînt.

De m'am pornit din tainici zări,  
Tot el mă duce 'ntr'una,  
Să merg spre-albastre depărtări:  
Pămînt și cerul una!  
Născut în codrul de argint  
Numit am fost eū: Mărgărint,  
Norocu meu e ca și spuma, —  
Și-o zin'a codrilor mi-e muma!

O zînă,... dar pe ea n'o știu,  
Că chipu-i nici-odată  
Nu l-am văzut! De și-i sînt fiu,  
Ea a rămas curată.  
Și naștere n'am cunoscut,  
Că din sărut eū m'am născut!  
Născut din flori și de pripas  
Într'al iubirii tainic ceas.

Trăind în codru, fericit,  
Cu murmur de izvoare,  
Cu-albastrul cel nemărginit  
Și frate cu-orice floare,  
Deprins am fost să înțeleg  
Poporul codrului întreg,  
Căci dînsul însuși m'a crescut; —  
Dar astăzi totul a trecut.

Căci într'o zi eū am văzut  
Trecînd în zări senine  
Un chip, ce'n clipă a făcut  
Un rob al lui din mine.  
Și, de-am cercat să-l uit, în van!  
Icoana chipului bălan  
M'a scos din minți, m'a fermecat;  
Ea a perit, și eū o cat!

O cat de ani și n'o găseșc  
Căci urmă ea nu are!  
Ea a perit, eū o iubesc,  
De și-i făr' de'ntrupare.  
Mă doare sufletul întreg  
Și nici nu pot să mă 'nțăleg!  
Pentru-al durerilor noian  
O clipă nu găseșc alean!» —

Și'n lume iarăși a plecat,  
Mînat de-aceiași jale,  
Un zburător înstrăinat  
Cu dorurile sale!...  
În piept același foc pribeag  
Și dorul chipului ei drag  
Îl mină'n veci pe alte căi  
Pe 'nalte culmi, prin răpezi văi.

Și ca'nainte-a colindat  
Și mers-a el într'una,  
Pămîntu'n lung, pămîntu'n lat,  
Pân'unde șade luna.  
Acolo nu e suflet viū  
Și tot coprinsul e pustiū  
Și totul e 'mpietrit și stîns,  
De noaptea veșnică cuprîns.

A mers și flăcău-atit răstimp  
 Cît nu aş putea spune  
 Și'n lungu-î drum, de la un timp,  
 Apare o minune:  
 Palat în marmoră durat,  
 De doi luceferi luminat,  
 De cîte stel'e'n ceruri sînt  
 Și răsunînd de-un dulce cînt.

Bătut-a'n poartă la palat,  
 Și iată că de-odată  
 În lături porțile s'au dat  
 Și-un mîndru grup s'arată  
 De chipuri dalbe feciorești,  
 Frumoase cum nici nu gîndești  
 Iar, de le vezi, nimica nu-î,  
 Și tot e gol în jurul lui!

Și-acele corpuri străvezii  
 Frumoase-s, dar n'au viață;  
 De-apare după liniî vii  
 Palatul ca prin ceață!  
 Ca dintr'un vis s'au întrupat  
 Și-afund, innuntru de palat  
 Se duc, cu mîna semn făcînd,  
 Și flori în urmă aruncînd.

Iar din adîncul luminos  
 Al sălei fără capăt  
 S'aude-un viers armonios  
 În note dulci, ce scapăt',  
 Purtate par'că de un vînt,  
 Cum n'a suflat pe-acest pămînt.  
 Iar din văzduh se ceru în șir  
 Petale moi de trandafir.

Și pe un pat de flori de crim  
 Întinsă stă a lene  
 Făptura cea cu chip senin  
 A unei Coșînzene!  
 Iar zine lingă dînsa stînd,  
 Cu flori de aer vînt făcînd,  
 Se poartă 'n jurul ei în grup  
 Și aruncîndu-î flori pe trup.

Atuncea fata s'a sculat,  
 De și e arătare...  
 (Căci trupu-î pare închegat  
 Dar numai formă are).

Și'ncet, cu timbrul de argint,  
 Îi spune dulce: — «Mărgărint,  
 Prin codri-odată te-am văzut  
 Și drag de-atuncea mi-ai căzut!

Dar și iubirea mea-î un vis,  
 Cum vis îmi e făptura,  
 De și-mî zărești ochiul deschis  
 Și rizătoare, gura.  
 Ne-urmînd a vieții închegare,  
 Născut-am fost fără'ntrupare  
 Din veșnicia soartei mele  
 Și din iubire a două stele.»

Molatec brațul el întinde  
 Pe după gîtu-i moale,  
 Dar aier este ce coprinde  
 În formele ei goale.  
 Iar, în iubirea lui nebulă  
 El pare-un fermecat de lună,  
 Și doruri vii sufletu-î rup,  
 Iubînd frumoasa fără trup.

Și, lingă ea vroînd să șadă,  
 Ființa toată-l doare:  
 Odată ar vroi s'o vadă  
 În toată a ei splendoare.  
 — «Odată mă voiî arată  
 Aievea și voiî fi a ta,  
 Căci în vecie scris mi-a fost  
 O clipă numai să am rost.»

Și a rămas înmărmurit  
 De-apururi lingă fată,  
 Răpus de-atîta dor cumplit  
 De-a o simți odată.  
 Zădarnic brațele-a întins  
 Și corpul gîngaș i-a coprins  
 Că numai umbră a găsit  
 În locul chipului iubit.

De-atunci, pierdut în aiurare,  
 El zilele-și petrece,  
 Și spre-ale lumei lui hotare  
 În veci n'o să mai plece!...

EUGENIU BOUREANU.

## CRONICA

D. P. V. Haneș a tipărit un memoriu, premiat de Facultatea de litere din București, asupra formării limbii literare românești — am zice mai bine: *nouă* limbă literare — în jumătatea d'întăiu al veacului al XIX-lea.

O întrebare ar fi cînd s'a format această limbă. Se poate spune hotărît că în veacul al XVIII-lea s'a scris tot cu limba cea veche, formată prin cărți bisericești pentru toți Romîni. Ar fi fost interesant numai să se vadă cum se adaug unele desinențe, unele cuvinte nouă și o altă sintaxă prin influența, atotputernică dincoace de Carpați, a limbii grecești, a vechii limbă eline (tot așa de interesant ar fi fost să se studieze, în limba anterioară, influența sintactică slavonă). Ici și colo, se pot constata și influențe de vocabular apusene, la acei ce știu latinește (Ardelenii, dar tot așa fac și unii cronicari munteni din veacul al XVII-lea), italienește (Ienachi Văcărescu) și chiar franțuzește (Conachi).

Noua limbă începe a fi de nevoie după întrebuințarea limbii românești în știință, în administrația Regulamentului Organic, în politică, în ziaristică. Eliade și Asachi o prelucrează: cei d'întăiu știa ceva latinește, învățase bine franțuzește și s'a pasionat pe urmă pentru limba italiană. Asachi era cunoscător de multe limbă moderne: el a lucrat în sensul lui Eliade fără a cădea în escesele lui. Cu Kogălniceanu, Alecsandri, cu exilații de la 1848 a venit apoi un puternic curent frances *direct*. El n'a copleșit limba literară din cauza începerii serioase a studiilor istorice (tipărire de cronici — *Letopisiștele*, *Magazinul istoric* — și documente). Apoi din cauza cunoașterii poeziei populare (Russo, Alecsandri). În sfîrșit din cauza apariției, supt «noua direcție» de la Iași, a scriitorilor ieșiți din popor, a scriitorilor țeranî (Creangă, Slavici, Ispirescu).

Acestea le crede și d. Haneș și le spune metodic în capitole bine împărțite, pline de o folositoare statistică a cuvintelor și construcțiilor. Alături cu aprecieri care arată încă pe începător, sînt puncte de vedere și adevărate și nouă. În loc să înceapă însă cu Clain, Șincai, Maior, plus Zilot Romînul, și să încheie cu Bălcescu, Laurian, ar fi fost mai firesc să pornească de la 1830 și să meargă până la 1870: veacurile și jumătățile de veacuri nu se socot tot așa în toate domeniile.

\*

În *Șezătoarea*, vol. IX, n-le 6—7, d. Gh. Teodorăscu-Kirileanu reproduce după o tipăritură din 1756 a Mitropolitului Iacov (*Sinopsis, adecă adunare de mai multe învățături*), partea în care se probozesc credințele deșarte ale poporului. Autorul notițelor le semnalează și în timpurile noastre. E ciudat că sătenii din jud. Suceava, negăsind că preotul ortodox de modă nouă e destul de bun vrăjitor, merg pentru aceasta la călugării catolici din Ungaria, la «Barații» din părțile Bistriței și Maramureșului, pentru descoperirea de prădăciuni făcute în dauna lor.

Între poeziile populare din același număr e una privitoare la Bujor, iar alta vine din vremea de pe la 1830—50, cînd «de la București la vale» mergeau «butce și rădvane» în care cocoanele priviau cu iubire la «generalii» și «porușnicii» Muscalilor. Poporul a văzut această ticăloșie, și a cîntat-o în batjocura cîntecului.

N. IORGA.

Cea mai nouă ediție din operele d-lui Alexandru Vlahuță — «*Poezii*», 1880—1904, București, Socec, 1904, pp. 273 în 8<sup>o</sup> — s'a remarcat pîn'acum prea puțin în «lumea literară», deși această întie adunare complectă a versurilor distinsului scriitor se înfățișează ca un dar din cele mai bine venite pe care editorii credincioși ai clasicilor noștri îl puteau da admiratorilor Musei românești. Faptul, foarte obicinuit la noi, unde recunoașterea meritelor reale și recunoștința către eroul lor sînt încă plante din cele mai rare, nu-l va fi atins, de altminteri, cîtuși de puțin, pe poetul al cărui credeu înalt și mîndru ni se destăinuște în versurile din fruntea volumului:

«*Sfîntă muncă e aceia*  
«*Ce răsplata 'n ea-și găsește.*  
«*De 'nșelegi tu asta, — cheia*  
«*Fericirii tale-o ții.*

Și-apoi una este așa zisa «lume literară» a noastră, o lume unde vor mai bijbăi o vreme ațîția nechemați și pretențioși, și alta e lumea cînsită a scriitorilor și cetitorilor romîni curați cu duhul. În această lume, singura vrednică a se împărtași de cuvîntul adevărului artei românești, în această lume ce nu cunoaște granițe în afară de acele nestrămutate ale sufletului românesc nefățîrit, poeziile strînse la un loc ale d-lui Vlahuță vor fi primite cu cea mai sinceră bucurie și cu vremea vor trece iarăși din mîna în mîna și de la inimă la inimă, precum de douăzeci și mai bine de ani trec scrierile lui, răspîndite, citite și admirate aici în țară ca și în Ardeal, Bucovina ori chiar pe pămîntul românesc al Balcanilor.

Începînd cu minunatul sonet *Sămănătorul*, unde simțim exprimate înseși credințele adînci ale poetului în menirea bine cuvîntată a poeziei apostolice, urmînd apoi cu toate cele lalte creațiuni ale sale în versuri, printre care regăsim și recetim cu înduioșare și cu entusiasm bucăți ca *Liniste*, *Dormi în pace*, *La icoană* și altele altele, alătura de sonetele cu forma lor desăvîrșită, încheind în sfîrșit cu neîntrecutele traduceri din Ada Negri, — volumul ni arată în toată limpezimea, în toată puterea, în toată seninătatea ei simpatică personalitatea artistică a d-lui Vlahuță. Accentele filosofice pesimiste ori melancolia dulce a iubirii ne evocă epoca lui Eminescu, alătura de care răsăria dînsul, influențat de sigur, dar *întreg*, totuși, pe cînd metalul sonor al acelei trîmbiți cerești de chemare a nației naționale ce răsună în *Unde ni sînt visătorii*, arată ca într'o lumină de profet pe fericitul ce izbuti să așeze în literatura noastră modernă puntea sigură între opera unică a lui Eminescu și între generația

de astăzi a tinerilor ucenici adăpați la izvoarele fermecate spre care îndemna cu atîta putere maestrul «Scrisorii a treia»: trecutul nostru istoric și poesia populară, căror tot mai mult li se adaogă acum elementul necesar *treimii*, viața patriarhală a satelor, țeranul iubit cu evlavie și de Eminescu și de Vlahuță și de urmașii lor înțelegători.

\*

Al unsprezecelea anuar al Seminarului de filologie românească din Lipsca,—«Elfter Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache in Leipzig. Commissions-Verlag von Iohann Ambrosius Barth, Leipzig 1904;» pp. 368 în 8<sup>o</sup> mare,—contribuie cu alte cîteva lucrări serioase la munca foarte prețioasă ce se desfășură de atîția ani, supt conducerea d-lui dr. Gustav Weigand, pe tărîmul bogat al studiilor asupra limbii noastre.

Întîia lucrare, a d-lui dr. Sextil Pușcariu, despre grupul *ti* și *ki* în românește, italienește și în sardică, lucrare care a adus autorului ei cîns-tea de-a fi admis ca docent de romanistică la Universitatea din Viena, a fost apreciată aici la apariția ei în broșură; ea găsește acum și laudele meritate ale d-lui dr. Weigand, fostul profesor al autorului, precum trebuie să găsească recunoașterea orî-cărui specialist. D-l Weigand face o comunicare interesantă despre dispariția lui *n* prin nasalizare în românește.

Urmează două tесе de doctorat ale foștilor elevi ai Seminarului, d, Alexandru Bogdan, despre *Metrica lui Eminescu* (lucrare de asemenea apreciată în revista noastră) și d. Kurt Schreyer, care ni dă o foarte conștiincioasă cercetare a propozițiilor adverbiale în literatura noastră populară mai nouă. Din prefața anuarului aflăm că, anul școlar trecut (1903—1904), Seminarul a avut 19 membri, dintre care 10 Germani și 9 Romîni; între aceștia din urmă cei mai mulți ne-filologi, studenți ai școlii comerciale din Lipsca, înscriși la Seminar numai din dragoste către limba țerii lor.

D-l Weigand a mai tipărit tot acum rezultatele studiilor sale dialectologice prin Bucovina și Basarabia, carte ce cuprinde și lucruri de un interes cultural mai general pentru Romîni.

\*

Un harnic student, Șerban Borchină, doctorand al facultății de medicină din București, a căzut zilele astea victimă zelului său pentru știință, plătind cu însăși viața sêtea lui de adevăr. Cu prilejul unei autopsii care oferia un cas rar, dînsul s'a infectat, și toate ajutoarele medicale ce i s'au dat nu-l mai putură mîntui. Néfericitul, de neam din Ardeal, de la Rășinari, fiu de țeran a căror singură nădejde și mîngiere fusese, lasă regrete unanime printre colegii și profesorii lui, cari-l prețuiau mult pentru vrednicia sa, dovedită în facultate și ca intern al Spitalelor Panteleimon și Colentina. O înmormîntare frumoasă i se va face astăzi de către dînșii, pe cînd departe, peste munți, în satul lui drag, părinții își vor plînge nê-mîngiați fiul dus «în țară», pe care îl știau sănătos-voinic, pornit cu toată rîvna spre învățatura mai înaltă, de care nu i-a fost dat să se bucure mult.

Recomandăm următoarele rînduri: «Subsemnatul, primind însărcinarea de a face darea de seamă despre mișcarea literară a Romînilor pentru revista germană *Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der romanischen Philologie*, roagă pe toți domniii autori de cărți de conținut literar sau de studii literare, cari doresc să li se pomenească operele, a le trimete, sau pe adresa: Wien, IX, Lazarethgasse 29<sup>1</sup>, sau d-lui profesor K. Vollmöller, directorul numitei reviste, la Dresden 'A., Wienerstrasse 9 Firește că subsemnatul nu va vorbi decît despre acele lucrări care i se par demne de a fi pomenite. Darea de seamă va începe cu anul 1902—1903 și va fi dată la tipar la sfîrșitul lui Ianuarie 1905 st. n.; în Aprilie 1905 va apărea darea de seamă despre anul 1904. D-nii autori sînt deci rugați să se grăbească cu trimeterea cărților<sup>1</sup>.

DR. SEXTIL PUȘCARIU,  
Docent la Universitatea din Viena.

## ROMANȚĂ

*Vecină cu ochii căpriei,  
Pe mare, cu mine, cînd vii?*

*Bărcuța, mînată de vînt,  
Alunecă 'n gîngăș avînt,  
Pe groși și pe creste de valuri,  
Departate de'nmaltele maluri,  
Noi stăm, fermecați, amîndoi,  
De cîntecul undelor moi.*

*Prin aier sbor mulți pescărei:  
Nici noi nu sîntem singurei!  
Ci-avem, supt urîși de pînză,  
Tovarășii ce pot să ne prinză,  
De-am vrea, bucuroși s'arătăm  
Ce doruri în suflet purtăm!*

*Vecină cu ochii căpriei,  
Pe mare, cu mine, cînd vii?  
În ape privirea-mi cufund  
Și vreau în adîncuri s'ascund  
Un foc trădător de iubire,  
Ce-l varsă privirea 'n privire!*

*Vezi bine: cu ochii tăi dulci  
Nu știu la ce poți să m'aduci!  
Prilej, pîn'acum, n'am avut,  
Dar mîni, de-oîu avea, ți-i sărut,  
Și nu poți o vorbă să spuți,  
Căci gura pe gură ți-o puți!*

*Vecină cu ochii căpriei,  
Pe mare; cu mine, cînd vii?*

V. L.

## ERATA

În povestirea «Sima Baltag» a D-lui C. Sandu-Aldea s'au strecurat cîteva erori de tipar, dintre care îndreptăm pe următoarele, mai principale: p. 758, rîndul 4 să se cetească: «par'c'ar fi mirosit vîntul de primăvară» în loc de «vînatul», p. 759, rîndul 9, de cetit: «care a trăsнит drept între coarne», în loc de «...drept lîngă coarne».

<sup>1</sup> Celelalte reviste și jurnale sînt rugate de autor să reproducă acest anunț.